

Cümə, 4 oktyabr 1918-ci il, nömrə 6

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Birinci sənəyi-dəvamiyyəsi. 27 zilhicə 1336. 4 təşrini-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq idadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

Siyasi, ictimai, ədəbi və iqtisadi gündəlik «AZƏRBAYCAN» qəzetəsinə abunə dəftəri açıqdır.

Qəzetəməzdə iştirak etmək üçün müqəddir qələm sahiblərindən lazımı əşxas[ı] idarəmiz dəvət etmişdir.

Böyük şəhərlər və əhəmiyyətli mövqelərdə müxbirlərimiz mövcuddur.

Tiflis ilə xüsusi telefon müxabəramiz [xəbərləşməmiz] olmaqla bərabər, teleqraf acentəliyimiz hər bir mühüm xəbərləri intişara [yaymağa] çalışacaqdır. Kəğız bahası [qiyməti] və başqa məvadd [maddələr] sabit olmamağı münasibəti ilə, şimdilik abunə bahası yanvar ayının birinədək qəbul edilir.

Bakıda:

3 aylığı 35 rublə;

1 aylığı 12 rublə.

Başqa şəhərlərdə:

3 aylığı 42 rublə;

1 aylığı 19 rublə.

Müraciət üçün adres:

Bakı, Kolyubakinskaya küçədə (Parapet) “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsi.

Баку, Колубакинская, контора газеты “Азербайджань”.

MÜSƏLMAN TEATROSU

Bu gün cümə günü “Mikado” teatrosunda (Malakan bağının müqabilində) Hacıbəyov Bəradərləri teatro dəstəsi tərəfindən mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

“Arşın mal alan”

Operetta, 4 pərdədə.

Əsəri-Üzeyir bəy Hacıbəyov.

İştirak edənlər: Mahru, Münəvvər, Nina xanımlar. Ələkbər Hüseynzadə, Qəmərinski, Anatollu və qeyrilər.

Soltan bəyin rolunu Ələkbər Hüseynzadə ifa edəcəkdir.

Böyük musiqi dəstəsi Müslüm bəyin təhti-idarəsində [idarəsi altında].

Tamaşa saat 5-də başlanacaqdır. Biletlər “Mikado” teatrosunda satılmaqdadır.

Biletlər türk zabitanına 75 faizlə satılacaq və əsgərə təxsis [edilmiş] mövqelər də məccanən [pulsuz] olacaqdır.

İxtar [xəbərdarlıq]: Birinci cərgə sandalyaları əziz qonaqlarımız olan türk zabitanına və hökumət məmurlarına həsr etdiyimizə görə, həman cərgə biletləri satılmayacaqdır.

Şənbə günü həman teatroda Üzeyir bəyin

“O olmasın bu olsun”

nam gülməli əsəri mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

Yekşənbə günü də yenə:

“Arşın mal alan”

Sabiqdə Gəncədə rus dilində nəşr olunan “Azərbaycan” qəzetəsi sənbə günündən etibarən Bakıda nəşr olunmağa başlayacaqdır.

Ünvan: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə, “Azərbaycan” idarəsi.

Tək nüsxəsi 60 qəpikdir.

BAKİ ŞƏHƏRİ VƏ ƏTRAFI ƏHALİSİNƏ ELANI-RƏSMİ

1 – Bəzi başıpozuq əşqiya [quldurlar] və əşərranın [yaramazların] əğrazi-xüsusiyyətləri [şəxsi məqsədləri] uğrunda kəndi-kəndilərinə məmur süsü verərək, gecə və ya gündüzləri bəzi erməni ailələrinə bilmüraciə filan və ya filan adamın polis müfəttişi və ya qradanaçalnik tərəfindən tələb edildiyindən bəhslə, kəndilərini götürdükləri və ya götürmək istədikləri xəbər alınmışdır.

2 – Əhali ümumən bilməlidir ki, hökumətə kəndilərinə lüzum görülən hər hansı adamı gecə aramaya lüzum yoxdur; hökumət istədiyi təftişatı gündüz yapar. Binaileyh, gecə bu yolda müraciət vüquunda ilk tədbir olmaq üzrə hadisəni dərhal ən yaxın polis mərkəzinə xəbər verməli və gündüzləri 25-80 nömrəli, gecələri nisfülleyldən [gecə yarısından] sonra üçün 44-66 polis müfəttişliyinə telefon etməlidir.

3 – Polis vəzaifinin [vəzifələrinin] başıpozuqlarla əlaqəsi olmadığından, hüviyyət [şəxsiyyətini] və sifəti-rəsmiyyəsinə [rəsmi kimliyini] uniformasıyla olmazsa belə, övraqi-rəsmiyyəsiylə [rəs-

mi sənədləri ilə] isbat edəmməyən heç bir kimsəyə əhali etibar və təbəiyyət [tabeçilik] etməməli və vüquunda [baş verdikdə] bərvəçiməruz [deyildiyi şəkildə] polisə ixbari-keyfiyyət olunmalıdır [hadisə xəbər verilməlidir].

4 – Tərəfimizdən şiddətlə təqib edilməkdə olduqlarından er və ya gec yaxalanacaq bu misilli əşxası [bu kimi şəxsləri] bilənlərin lütfən müfəttişliyə ixbar etməsi və bilib də səlaməti-ümmiyyə əleyhində bunları kətm edənlərin [gizlədənlərin] faili-müştərək ədd edilərək [cinayət ortağı hesab edilərək] ən şədidd [şiddətli] cəzaya məruz qalacaqları əhəmiyyətlə elan olunur.

2/10/34

*Azərbaycan Polis müfəttiş-
ümumisi Bahaəddin*

DAXİLİYYƏ NƏZARƏTİNDƏN ƏMR

Nömrə 2

Bu gündən etibarən, avtomobil, at və arabalardan istifadə edə bilmək üçün hökumət dairələrindən vəsiqə almaq lazım gəlməyir. Fəqət bu əşya sahibləri ancaq Bələdiyyə İdarəsindən icab edəcək şəhadətnamə almaları vacibdir.

Nömrə 3

Bütün Qafqaziyada, xüsusilə Azərbaycanda hökmfərma olmuş ixtilal günlərində dəmiryolları əşyasının bir çox qismi dəmiryolları mənatiqinə [məntə-

qələrinə] yaxın bulunan köylər əhalisi tərəfindən qarət edilmişdir.

Fəqət məvaddi-məzkurə [bu əşyalar] bunlar tərəfindən lazım olan məhəllində istemal [istifadə] edilməyərək, bütüm başqa cəhətlərə sərf edilmişdir.

Binaileyh [ona görə] əhalinin izanına [anlayışına] müraciətlə, hər fərdin, keçirməkdə olduğumuz zamanın əhəmiyyətini nəzər-diqqətə almağa məcbur olduğunu dərxatir edərək [yada salaraq], dəmiryollarına aid hər bir maddənin iadəsi [qaytarılması] fəqət məsqətirə'simiz [doğma vətənimiz] olan Azərbaycanın dəmiryolları işlərini layiq olduğu dərəcəyə yüksəltəcəyindən, bu əmrin nəşr və elanı günündən etibarən bir ay müddətində dəmiryollarına yaxın nöqtədə bulunan stasyon naçalniklərinə yaxud polis məmurlarına verilmələrini təklif edirəm.

Yuxarıda göstərilən müddətin axırında hər kimin nəzdində dəmiryollarına aid əmvaldan [mallardan] zühur edərsə, bu əmrə müxalifət etmiş olan müttəhimlər qəvanini-hərbiyyənin [hərbi qanunların] bütüm şiddəti ilə cəzasına düçar olacaqlardır.

*Daxiliyyə naziri:
Behbud xan Cavanşir*

HÖKUMƏT QƏRARDADLARI

97 – Bəzi şəxslər ki, buğdanı və qeyri ərzaq şeylərin qəndə və qeyri zəruriyyəyə mübadilə etmək üçün icazə tə-

ləbindədirlər, bu xüsusda onların beş min manat girov qoymaları icbaridir. Məzkur icazənamənin verildiyi zamanda ifasını öhdəsinə götürən şey üçün iki həftəlik vədə təyin edilir. Bu vədə müddətində öhdəsinə götürən icazəni ifa etməz isə məzkur girov qoyduğu məbləğ xəzinə mənfəətinə keçir.

98 – Əmlak və Ziraət nazirin[in] binagüzarlığına binaən [sərəncamı əsasında] Muğan çölünün aşağı kanalının baş arx bəndinin təmiri və məzkur [bu] kanalın yuxarıki hissəsində də sulamaq üçün arx qayıрмаq üçün iyirmi altı min beş yüz manat 75 qəpik kredit açılısın.

25 iyul 1918-dən

99 – Almaniya İmperatorluğunun Qafqazda mövcud Heyəti-mürəxxəsəsi [Səlahiyyətli heyəti] nəzdində bulunan İqtisad cəmiyyətinin nümayəndəsinə, məzkur [bu] dövlət tərəfindən Arzumanovdan Gəncədə mövcud zavodundakı xam və məcmu [yığılmış] pambığın aparılmasına müsaidə edir.

100 – Qafqazdakı Alman imperator Heyəti-mürəxxəsəsi nümayəndəsinə Almaniya Hökuməti aldığı və Gəncədə Arzumanov zavodunda saxlanılan pambığı, nə qədər olmuş olsa, aparmağa izin verilir.

Hökumət İşlərinin müdiri: R. Xoyski

26 iyul 1918-ci il

101 – Alman xəstə və yaralı əsgərləri üçün min vedrə şərab, on put un, on dörd girvənkə də kürü gömrüksüz aparmağa izin verilir.

27 iyul 1918-ci il

102 – Ağdaş Milli Komitəsinin əşyalarını təhvil almaq üçün bir komisiya təşkilatı Daxiliyyə, Maliyyə və Ərzaq nazirlərinə mühəvvəl edilir [tapşırılır].

103 – Ərzaq nazirinə izin verilir ki, öz dəftərxanasında katibə bir müavin, dəftərxana məmuruna bir müavin və bir də bir qeyri dəftərxana məmuru təyin etsin.

104 – a) Konyakın bir qradusuna 40 qəpik aksiz qoyulur.

b) Və onun Azərbaycan məmləkətindən aparılmasına izin verilir.

105 – Ərzaq və Maliyyə nazirləri tərəfindən sirkəyə gömrük xərci qoyduqdan sonra onu qeyri yerlərə aparmağa izin verilir.

106 – Daxiliyyə nazirinə yüz iyirmi beş min rublə buraxılır. Həmin məbləğdən köçəriləri mühafizə etmək və uyezd[d]ə sakitlik bərpa etmək üçün Şuşa Milli Komitəsinə verilsin. Həmin binagüzarlığa binaən [sərəncama əsasən] əlli min manat da Zəngəzur komandanına verilir. Verilən məbləğ məzkur uyezdlər divanxanalarının 1918-ci ilin iyul, iyul və avqust aylarının hesabına daxil olur.

107 – Hökumət xəzinəsindən zirai xəzinələrə [kənd təsərrüfatı banklarına] əlli min manat buraxılması Maliyyə nazirinə mühəvvəl edilir [tapşırılır] ki, zirai xəzinələrdən maaş alan məmurların məvacibləri verilsin.

108 – Mərkəz Posta və Teleqrafxana idarə edilməsi üçün lazımı şeylər mühəyyə [tədarük] etməyə Posta və

Teleqraf naziri binagüzarlığına [sərəncamına] yetmiş beş min manat təsis edilir [ayrılır].

112 – a) Azərbaycan Hökumətinin ərzaq işlərini qaydaya salmaq üçün nazirlər: 1) A. Aşurov, 2) Ə. b. Əmircanov, 3) X. b. Məlikaslanov və 4) N. b. Yusifbəyovdan ibarət bir komisiya düzülür.

b) Ərzaq nazirinə əlli min manat buraxılır ki, Ərzaq İdarəsinin məmurları xidmətlərində təsdiq edilənədək, onlara maaş verilsin.

30 iyul 1918-ci il

113 – Rusiya Alman alayının Birinci batalyon komandanına min put buğda və min put arpa Tiflisə aparmağa izin verilsin. Bu şərtlə ki, əvəz olaraq Gəncəyə min put qənd gətirsin. Həmin qəndin bir hissəsi Ərzaq naziri ixtiyarına veriləcəkdir ki, əhaliyə ucuz qiymətə satılsın. Qalan hissəsi isə Birinci batalyon komandanı ixtiyarına verilir.

114 – Lazım olduqca milli komitələrin əmlakını satmağa ləğv komisiyaları təşkil olunmasına izin verilir.

117 – Zaqatal nahiyəsinin ümumi halına bələd olmağa, camaatın ərz-halını bilməyə və həmçinin xidmətdən kənar ediləsi məmurları başqa xidmətlərə köçürüb onların haqq-hesabını vermək məsələlərini həll etmək üçün təcili olaraq həmin nahiyəyə Maliyyə, Ədliyyə və Daxiliyyə nəzarətlərinin vəkillərindən ibarət bir komisiya göndərsin.

Zaqatal okruqunda qeyri quberni-

yalar qaydası üzrə divanxanalar düzəltmək Daxiliyyə nazirinə tapşırılsın.

118 – Xaçbulaq vuruşmasında şücaət göstərmiş divan məmurlarına ənam paylamaq üçün Daxiliyyə nazirinə beş min manat verilsin.

119 – Azərbaycanda olan şəhər bələdiyyə idarələrini təzədən işə salmaq Daxiliyyə nazirinə mühəvvəl edilmişdir [tapşırılmışdır]. Bəzi uyezd mərkəzləri olan Ağdaşda, Salyanda, Ağdamda, Bərdədə, Qazaxda və qeyr[d]ə bələdiyyə idarələri olmadığına görə, oralarda yüzbaşılara donluq üç yüz manata qədər verilə bilər. Lazım olsa, yüzbaşı bir dəftərxana məmuru, bir də bir qarçıq tuta bilər. Məmurun məvacibi iki yüz manat, qarçıqının isə yüz əlli manatdır.

120 – “Yelizavetpol” şəhərinə “Gəncə” adı verilsin, “Qaryagin” uyezd “Cəbrayıl” uyezd adlansın.

VERİN ZAVALLILARA

*“Vatasimu bihəblillahi cəmiən
və latəfərrəqu”*

Şamaxı və Göyçayda ermənilər tərəfindən yaxılıb-yıxılan xanımaları, söndürülən [ocaqları], qadın-erkek qurşunla öldürülən, bıçaqlarla kəsilib doğranan bigünah millətdeşlərimizi, dün zəngin və dövlətli ikən bu gün viranxanalarda iqamətlə bir loğma yavan əkməyə möhtac buraxılan zavallı qardaşlarımızı düşünürmüsünüz?

Əgər düşünməyirsinizsə, eyi biliniz ki, kainatın beş sənədir bir-birini boğazlayan bu ən mühüm dövrəsində əsəbiyyəti-qövmiyyəsi [qövmünün qeyrətini çəkmək hissi] əlil və ya nöqsan olan millətlər üçün həyat yoxdur.

Bu günə qədər olduğundan ziyadə yarın üçün də Qurani-əzimüşşənimizin [şə’ni uca Quranımızın] balada [yuxarıda] nəql etdiyim əmri-mübini vəchilə [açıq-aşkar əmrindəki kimi] mətin bir surətdə yek-digərinə sarılaraq siyasi birliklərini təmin edəmməyən əqvam [qövmələr] bilxassə bundan sonra qətiyyəən yaşayammayacaqdır.

“Əl-müminu lil-mümini kalbünyani yəşüddü bə’zuhü bə’zə” həqiqəti-siyasiyyəsinə min üç yüz sənədir qulaqlarımızda çinlənən islamıyyə, bir müsəlmanın digər müsəlmana nisbətini, bir binanın yek-digərinə istinad edən daşlarına bənzətməklə siyasəti-milliyəyi pək bəliğ bir surətdə təsvir buyurmuşdur.

Bir divarın bir qaç daşını yıxıb çıxarmaqla nasıl ki, divar yıxılarsa, milliyətimizi təşkil edən camaatlardan bir qisminin fəlakətindən də əqsami-sairənin [digər qismlərin] haqqıyla mütəəssir olması qədər təbii heç bir şey yoxdur. Şamaxı və Göyçayda yıxılan evlər, yandırılan xanımalarımız; kəsilib doğranaraq qəvafili-şühədəya [şəhid dəstələrinə] iltihaq edən [qoşulan] on minlərcə müsəlmanlar din və millət qardaşlarımız; dün dövlətli ikən bu gün bir loğma əkmək üçün göz yaşlarıyla dilənən bədbəxtlərdir, qövmdaşlarımızdır.

Allahın inayəti ilə Bakı alındı. Və ən alçaq düşmənlərimiz məqhur [qəhr olmuş] və rəzilənə bir surətdə qaçdı. Millət, min üç yüz sənə eyni məqsəd uğrunda yek-digərini təqibən yerdə yatan şühədamız ərvahını [şəhidlərimizin ruhlarını] da şad edər surətdə üst-üstə iki bayram yaptı.

Bu məsərrətlər [sevinclər] içində, ey Bakı və bütün Qafqaz türkləri, ey zəngin müsəlmanlar! Şamaxı və Göyçay zülmzədə qardaşlarımızın da göz yaşlarını təxfifən [yüngülləşdirməklə], yıxılmış könuələrini təmir etməliyiz.

Millətimizin bir qismi ağlarkən, əq-sami-sairəsinin [digər qismlərinin] bilatəəssür [mütəəssir olmadan] gülməsi xeyirli bir istiqbala dəlalət edəmməz. Binaileyh [ona görə də], əgər həyat və istiqlala talib və müstəhəq [layiq] isəniz, Şamaxı və Göyçay zülmzədələrinə və Ermənistandan qismən öldürülərək, qismən də fərar surətilə həyatlarını qurtara bilərək sayeyi-üxüvvətinizə iltica edən [qardaşlığınızın kölgəsinə pənah gətirən] sair din və millət qardaşlarımıza kiseyi-müavinəti [yardım kisəsini, cibinizi] açınız, onlara lazımı dərəcədə ianələr veriniz, çünki siz onlara versəniz, Allah da sizə verər.

İştə, haydı, qardaşlar, verin zavallılara.

Əl-mücahid fi-səbilillah
[Allah yolunda cəhd edən]
Bakı,
2/10/34
[2 oktyabr 1918]

BAKI XƏBƏRLƏRİ

2-3 gündən sonra teleqraf ilə telefon açılır.

Alman Heyəti-mürəxxəsəsi şəhərimizdə

3 gün əvvəl xüsusi qatar ilə Tiflisdən şəhərimizə Almaniya dövləti Heyəti-mürəxxəsəsi [Səlahiyyətli heyəti] varid oldu. Heyətin sədri sabiq Türkiyə hərbi işlərini islah etmək üçün Almaniyadan dəvət edilmiş məşhur hərbi mütəxəssis general fon der Qolts paşanın məxdumu [oğlu] Baron fon der Qoltsdur. Mumaileyh [adı çəkilən şəxs] Azərbaycan Hökuməti nəzdində mürəxxəsdır [səlahiyyətli nümayəndədir].

Srağagün axşam Almaniya Hökuməti heyəti Heyəti-Vükəlanı [Nazirlər Kabinetini] “Metropol”da ziyarət etmişlər. Alman heyətini Baş vəzir Fətəli xan, Maarif naziri Nəsim bəy, Daxiliyyə naziri Behbud xan və Maliyyə naziri Əbdüləli bəy qəbul etmişlər və qonaqlar üçün süfrə açmışlar. Almaniya ilə yeni təşəkkül etmiş Azərbaycan dövləti arasında münasibəti-səmimənə yapılması xüsusunda bir çox nitqlər irad olunmuşdur. Nitqlərinin birində baron həzrətləri söyləmişdir ki, onun pədərinin [atasının] türklər və bilümum [ümumiyyətlə] müsəlmanlara olan hissiyyəti-dostanəsini Almaniya dövləti nəzərə alıb da, onu cəbhədən çağırub Qafqaziyaya göndərmişdir. Təbii ki, pədərinin hissiyyətini baron həzrətləri öz qəlbində bəsləməkdə davam edəcəkdir.

Gürcü heyəti

Srağagün gürcü Heyəti-mürəxxəsəsi [Səlahiyyətli heyəti] Knyaz Maqalov təhti-sədarətində [başçılığı altında] Azərbaycan Heyəti-Vükəlasına [Nazirlər Kabinetinə] ziyarət edib, onu öz paytaxtı olan Bakıya köçmək münasibətilə təbrik etmişdir. Baş Vəkilimiz Fətəli xan həzrətləri cavabında təşəkkürlər izhar etmişdir. Gürcü heyəti Gürcüstana Bakıdan neft aparılmasına icazə istəmişdir. Həmin təmənnə vəzirlərin srağagünkü iclasında mövqeyi-müzakirəyə qoyulub böylə qərar verilmiş ki, həman məsələnin həlli üçün xüsusi bir komisyona təşkil edilsin və həmin komisyona gürcü heyəti ilə bərabər lazımı tədbirlər itixaz [qəbul] etsin.

Rusların istidası [xahişi]

Srağagün axşam hökumət ricalı [xadimləri] nəzdinə dava [məhkəmə] vəkili Smirnov cənablarının təhti-rəyasəti ilə [sədrliyi altında] bir rus heyəti gəlib, Şamaxı uyezdindən qaçmış malakanların öz yerlərinə getməyinə icazə istəmiş. Hökumət buna razı olmuş, bu şərtlə ki, əvvəla, sabiqdə müsəlmanlardan qarət edilmiş mallar sahiblərinə qaytarılsın və saniyə [ikincisi], evsiz və yersiz olan müsəlmanlara onlar özlərinin yanında yer versinlər.

Qarabağ üsyançılarının yumşalması

Şayıata [şayıələrə] görə, Qarabağda üsyan edən erməni əşqiyyəsi [quldurları] Türk Komandanlığı nəzdinə gəlib aman istəmişlər və təslim olmalarına rizalıq

izhar etmişlər. Andranik isə İrəvan tərəfə qaçmışdır.

Lənkərana göndərilən heyət

Bir neçə gün əvvəl Lənkəran üsyançılarıyla danışığa girişmək üçün Bakıdan göndərilən rus heyəti şayıata görə hələlik Salyandadır.

Otriş nümayəndəsi

3 gün əvvəl şəhərimizdə olan Otriş [Avstriya] Hökuməti mürəxxəsi [nümayəndəsi] Baş Vəzirimizə vizit icra etmişdir. Həman gün Baş Vəzir cənabları İlaşə naziri ilə bərabər mumaileyhə [adı çəkilən şəxsə] vizit iadə etmişlər.

Eşitdiyimizə görə, bu il edadi məktəblərdə oxuyan tələbələrin sayı azaldığından naşi [azaldığına görə], Bakıdakı gimnaziyaları birləşdirmək fikrindədirlər. Ünas [qızlar] gimnaziyaları da birləşib “Svyataya Nina” məktəbində oxunacaqdır. Yavuşq zamanda Birinci Müsəlman gimnaziyası, sonra da qeyri məktəblər açılacaqdır.

* * *

Sentyabrın 30-dan etibarən Bakı tamojnası [gömrüyü] fəaliyyətə başlamışdır. Tamojnanın naziri Qoqibadze əmr verib üç günə kimi qulluqçuların işə başlamalarını tələb etmişdir. Əks surətdə işə başlamayanlar vəzifələrinədən xaric olunacaqlar. Bundan əlavə, camaat öz mallarını almağa dəvət olunurlar.

* * *

Oktyabrın 2-də Ənzəlidən “Arxan-

gelsk” paraxodu gəlmişdir.

* * *

Bu günlərdə Xəzər istehlak cəmiyyəti “Feodosiya”nın musiqi heyəti Petrograd və Moskvada məktəblər məramnaməsi ilə fəaliyyətə başlayacaqdır.

* * *

Əhalini məmur sifətiylə qorxuya salıb onlardan maddən istifadə edən, daha doğrusu dolandırıcılıq eyləyən on doqquz nəfər alçağın heyəti-zabitə tərəfindən dərdəst edildiyini [saxlanıldığını] xəbər aldıq.

NƏZARƏTLƏRİMİZDƏ [NAZİRLİKLƏRİMİZDƏ]

Bu günlərdə xüsusi müxbirlərimizdən birisi Maliyyə vəzirini ziyarət edib, aldığı məlumatından anlaşılır ki, Mərkəzi Komandanlıq bizə heç bir müavinətdən geri durmayacağını elam etmiş [bildirmiş] və işbu Komandanlıq bina-güzarlığıyla [tapşırığıyla] bu günlərdə Azərbaycan Dövlət Bankası açılmaqdadır.

Böyləliklə, xüsusi istiqraz və digər bankalar üçün maliyyə əməliyyatına mübaşirət etmək [başlamaq] imkanı verilmiş olur. Aksiz İnhisar İdarəsi yenə əski fəaliyyətinə başlamışdır. Bu vaxta kimi böylə xüsusi məxaric məmləkətdə satılmaqda olan şərabdan alınmamışdı. Bundan sonra şərabdan da alınacaqdır. Halən Şamaxı nahiyəsi Mədrəsə köyündə mövcud sahibsiz

şərabı Hökumət gətirib satacaqdır.

Xəzinə 17 iyuldan başlayıb kəndi işlərini idarə edir; idarədən qaçıb getməmiş xidmətçilərə məvacib verilmək üçün lazımı para vardır.

Vəzifəsində isbati-vücut edən [işə gəlməyə davam edən] xidmətçilərə aylıq vermək üçün Bələdiyyə İdarəsinə bir milyon yarım rublə verilmişdir.

Sənəət və Ticarət Nəzarətində [Sənəət və Ticarət Nazirliyində]

Şu Nəzarət başlıca mədənlərin sərbəst bolşevik fərmanı ilə milliləşdirmə (dövlət ixtiyarına keçmə) qanununu ləğv etmək ilə yavaş-yavaş gərək sənəət və gərək ticarətdə bir intizam və tərtib yaratmaqla, Bakının keçmişdəki təntənəli ticarəti-mənəviyyəsini iadəyə çalışır. Bunun üçün də ətraf ilə əlaqədar olaraq təşəbbüsə girilmişdir. Bununla bərabər, birdən-birə qarışıqlıq salmamaq üçün Xalq Təsərrüfatı Şurası (Savet Narodnaqo Xozyaystva) adlı idarəni bu vaxtadək pozmamış, çünki idarənin təhti-nəzarətində bir çox millət təsərrüfatı mövcuddur. Vaxtı gəldikcə, Təsviyə Komissiyası bunların təsviyə [ləğv] edilməsinə girişəcəkdir.

Xariciyyə Nəzarətində

Tiflisdə mövcud Beynəlmiləl Təxliyyə Komissiyasının işlərindən bir şey istintac [nəticə] ediləmməyəcəyindən dolayı, Azərbaycan Hökuməti kəndi nümayəndəsini Şu Komissiyadan tələb etmişdi [geri çağırmışdı]. Şimdi Xariciyyə Nəzarətinə gəlmiş vərəqədə Ermə-

ni Cümhuriyyəti də kəndi nümayəndələrini oradan geri çağırdığı məlum edilir.

Azərbaycan Hökuməti yanında Gürcüstanın siyasi məmurluğuna Kartsivadze təyin edilmişdir.

Qaçqınlara müavinət şöbəsində

– Qaçqınlara müavinət şöbəsi tərəfindən Bakı qaçqınları üçün üç min put buğda alınmışdır.

– Bolşeviklər tərəfindən qapadılmış darüleytamlar [yetimxanalar] hamı millətlər üçün açılıb yenə də işləməyə başlamışdır.

– Gökçay gölü ətrafında olan müsəlman əhalisini Yeni Bayəzid erməni çetələri (banda) tərəfindən yəğma və talan edildiyindən bunlar Qazax və Gəncə cəhətlərinə toplanmışlardır. Bu zavallıların əhvalı pək fənadır. Mühacirlər İdarəsi onları Şamaxı və Ərəş nahiyəsindəki boş köylərdə yerləşdirəcəkdir.

XƏZƏR DƏNİZİNDƏ

Üç gün bundan əqdəm “Semyon” adlı yelkən gəmisində Tazəşəhərdən gəlmiş bakılı Z. P. xanım öz səyahəti barəsində böylə məlumat verir:

P. xanım şənbə günü sentyabrın 14-də Astraxandan “Türkmən” paraxodunda Bakıya qayıdıbmış. Şəhərin halını həyəcanlı gördükdə paraxod is-kələdən çəkilib, o biri paraxodlar cüm-ləsi də Nargin cəzirəsinə [adasına] get-

məyə məcbur oldu. Qaçmış paraxod-lar hərə bir tərəfə dağıldıqda, P. xanım olan paraxod da Krasnovodska gedir. Bu paraxodda Bayılov həbsxanasından xilas olmuş Bakı bolşevikləri köhnə komissarları Şaumyan, Şeboldayev, Kor-qanov, Balayan, Koqanov, Avakyan və qeyriləri var idi. Bunlar mühafizlərdən savayı 29 nəfər idilər. Paraxodda olan 1500 sərnişinlərin çoxusu qadın və çocucq idi.

Komissarlar kəndi pullarından paraxodun kapitanına 1 milyona kimi pul təklif edib, sərnişinləri sahilə çıxardıqdan sonra özlərini Astraxana aparmağı xahiş edirlər. Kapitan bu təklifdən boyun qaçırıb Krasnovodska gəlir. Burada komissarları bir dəstə saldat qarşılayır. Ciddi axtarışdan sonra (Petrovun çək-məsi altından 14 min manat pul tapılmışdır), sabiq komissarları hara isə aparıb güllələyirlər.

Bakıya gəlmək istədikdə P. xanım paraxod arxasında gələn “Semyon” adlı yük gəmisinə minib Krasnovodskdan çıxır. Yolda paraxodda yanğın başlanıb gəmini başlı-başına buraxmağa məcbur olur, çox vaxt artıq məşəqqət ilə dənizdə durduqdan sonra (paraxodda şirin su olmadığından kartofu dəniz suyunda qaynadırdıq) gəmi hərəkət edib Bakıya yönəldi. Bakının yavuqluğunda sərnişinlər öz aralarından nümayəndələr seçib sahilə göndərdilər. Nümayəndələr bir gün yarım dolaşdıqdan sonra Bakıya gəlirlər. Buradan Hökumət əmrilə barkas gedib “Semyon”u bargaha [limana] gətirir.

BAKININ SON DƏQİQƏLƏRİ

Hacı-Turxanda nəşr edilən “İzvestiya” bolşevik qəzetəsi axırıncı Bakı hadisələrini böylə bir lisanla təsvir edir:

“Sabah saat 3-də şəhər bombardman edilib, gündüz saat 12-yə qədər top atəşi davam etməkdə idi. Bu zaman makinalı tüfəng [pulemyot] atəşi başlayıb davanın yaxın zamanda itməmə [sona] yetəcəyini əhaliyə andırırdı.

Bolşeviklər[in] göstərdiyi kimi, “gəlmə yardımçı”ların müvəffəqiyyəti olmadı.

Müfəttin [fitnəkar] mənşevik və inqilabçıların inandığı və gözlədiyi bu beynəlmiləl dolandırıcıların kafi dərəcədə qüvvələri olmadıqları ümumə məlum oldu.

Bakı əhalisi ancaq axırıncı nəfəsdə keçmişdəki iştirakıyyunları [sosialistləri] xatirəsinə gətirib vaxtın keçməsinə heyflənirdi.

Daşnaklar öz sözü üstündə durub, hərəkətlərində bərqərar idilər. Bunlar bu axırıncı zamanı keçmiş bolşeviklər zamanındakı kimi yenə də müfəttin və xainlik rolunu gözəlcəsinə ifa etdilər.

Hətta cəbhədən qaçan daşnakların matros və İngiltərə tərəfindən güllələnməsi çarə[sı] dəxi bu xainləri düşmən qarşısına çıxara bilməyirdi. Çünki alçaq və rəzil bir zatdan heç vaxt ali-cənab və qəhrəmanlıq gözləmək olmaz. Dinc əhalini soymaq, cəbhəni sındırmaq bunların köhnə adətidir. Doğ-

ru, bunların arasında tək-tək qəhrəmanlar tapılırdı, amma bununla ümum daşnakların eyib və nöqsanlarını məstur etmək [gizlətmək] heç mümkün deyil, zənn edirik.

İndi yalançı sosialist Ayolla, Sadovski və Məlik-Yolçuyanların siyasəti sayəsində Türkiyəyə keçən Bakının axırıncı dəqiqələrindən danışalım.

Sentyabrın 14[-də] səbahdan axşam saat 7-dək dıxarı çıxmaq mümkün deyil idi, çünki küçələrdə qarovullar qoyulub nəinki küçəyə çıxmağa, bəlkə pəncərələri açmaq qadağan edilmişdi.

Saat 8-də bazarlarda su paylayan quyular ətrafında camaat toplaşır. Bu vaxtlarda dıxarıda gəzib-dolaşmaq xətdəndən xali deyildi.

Yuxarı bazarda patlayan bombadan xeyli növbədə dayanan arvadlar həlak oldu. Əhali küçədən qorxa-qorxa divar dibiyə qonşu evlərə gedə bilirdilər. Şəhərin üstündə top səsləri kəsilməyirdi.

Saat 9-da mən, Hacınskinin dərya kənarında olan mülkünə gedib qəbristan ətrafında dava gedişinə tamaşa edirdim.

Bizim səngərlər düşmənin böylə hücumuna qarşı dura bilməyəcəyinə əmin idim. Düşmən tərəfindən atılan top güllələri bizim əsgərləri səngərlərdə rahat qoymayırdı.

Bizim qoşunlar az dəstələrlə Çəmbərəkənd tərəfindən əsləhələri [silahları] dəxi qoyub qaçmağa başladılar. Bizim əsgərlərimiz əhalini yaddan çıxarıb, özləri paraxodlara dolurdular. Başı-

da duranlar öylə şaşmışdılar ki, şəhərin müntəzəm surətdə köçürülməsi heç xatirlərinə gəlməyirdi. Xain siyasətçilər ancaq öz canlarını xilas etməyə çalışırdılar. Hələ Bakı alınmamışdan üç həftə müqəddəm on beşdən ziyadə qoşunu qaçırtmaq üçün paraxodlar hazır etmişdilər.

İngiltərə ordusu türk hücumundan üç gün müqəddəm özünə yeddi paraxod alıb yerləşmişdi.

Bolşevikləri Bakını atıb qaçmaqda müttəhim edən “hökumət” özü də qadın və çocuqları buraxıb qaçırdı. Bununla belə axırıncı dəqiqələrdə cəbhələrdən gələn xəbərlər dava meydanında müzəffəriyyətimizi andırırdı. Birdən cəbhədə düşmən qabağında duran qoşunları, xüsusən daşnakları və Biçeraxov dəstəsini paraxodlarda əyləşmiş gördük. Camaat isə hələ güllə, atəş altında qalmışdı. Çocuqlarını atıb özünü xilas etmək istəyən anaların nalə və fəryadlarını eşitmək mümkün deyildi.

Paraxodlara əyləşən daşnak əsgərləri özlərindən başqa kimsəni götürmək istəməyib, tələsik iskalələrdən uzaqlaşmışdılar. Bu əsnada top güllələri iskalələrə düşüb yanğın edirdi. Bununla da qadın və çocuq ilə məmlu [dolu] olan barjaya düşüb çox tələfata səbəb oldu.

Əlbəttə bu xainlik Bakı Hökuməti başçıları tərəfindən birinci deyil. Mərkəzi Rusiyadan və inqilabın ən birinci müdafi [müdafiəçisi] zəhmətkeşlərdən üz çöndərən xainlər yaptıkları cinayətlərdən məsul olacaqlardır.”

QƏZETƏLƏRDƏN

I

İngilislərin kəndi rəyi

Sentyabrın 20-də çıxan nömrəsində “Dayli” ingilis qəzetəsi Bakının alınması barəsində böylə yazır:

“Bu mənasız macəraların məsuliyyəti kimin öhdəsindədir? Rusiyanın indiki halını nəzərə aldıqda, böylə səfərin nəticəsiz olduğunu biz anlamalıydıq. Bu qədər ordunu Şamdan Ənzəli ilə Bakıya aparmağın əhəmiyyəti varmı? Bu davanın fəlakətsiz qurtarmasıyla biz pək məsud olduq.”

III

Bitərəf ordu

Alman heyətindən Tiflis qəzetələri-nə xəbər verirlər:

General Alekseyev Rostovda rəsmi surətdə məlum etmişdir ki, Almaniya ilə İngiltərə arasında olan davada Kö-nüllü ordusu bitərəf qalacaqdır. Bu ordunun məqsədi ancaq Rusiyada müşahidə olunan yeni həyatı və bolşevizmi məhv etməkdir.

IV

Milyukov və Şulgin

Kiyevdə kadet və qeyri firqə nümayəndələrinin ziyafətində Milyukov ilə Şulginin arasında Kiyev kadetlərin[in] və xüsusən Milyukovun nəzəriyyəsi barəsində böyük danışıq olmuşdur. Söhbətin axırı feli həqarətlə qurtarmışdır.

Hekayə

İNTİZAR

Bakı Mart həvadisindən [hadisələrindən] beş-altı gün keçmişdi. Hələ bizim köydə damların üzərində bəyaz “əl-aman bayrağı” asılmışdı. Baharın lətif rüzgarı bayraqlara dəydikdə, həzin bir səs duyardınız. Əgər diqqəti-tamam ilə dinləsəydiniz yaqin o səs sənə deyər-di: “Qorxma, qorxaq olma, sənin qorxaq əcdadın olmamışdır. Əcdadından utan da alçaqlara təbəiyyət etmə [təbə olma]. Qaç, qaç da dağlara, meşələrə, səhranın ol. Qorxaqlara təbəiyyət etmə, utan, utan əcdadından. Əcdadın kiməsə olsun da təbəiyyət etməmişdir.”

Əvət, o bayraqla düşünüb söyləşən kimdi? Məhəmməd əmi idi. Əcəba Məhəmməd [əmini] düşündürən nə idi? Məhəmməd əmini düşündürən o idi ki, həman gün erməni saldatları gəlib Güzdək köyünə savet seçib getdikdə, iki göz nuru olan oğlanlarını qurşunlamışdılar, süngüləmişdilər, başlarını kəsmişdilər. Məhəmməd əmidən sorardın, sənə deyər-di: “Bolşeviklər.” Məhəmməd əminin bir işi daha vardı. Əgər köyə eşitsəydi bolşevik gəlib, həman saat gedər-di, həm qorxmazdı. Erməni olsun bilməzdi, rus deməzdi, müsəlman bilməzdi, başları təhqir etməyə.

İslam bolşeviki olsaydı, deyər-di: “Allah sənə lənət eylesin! Məgər sən-də türk qeyrəti, islam mürvəti yoxdur? Səndə zərrəcə olsun da əlac üçün islam qanı yoxdur”, deyib gedər-di. Artıq öldürsən də kişini durmazdı, gedər-di.

Nəyə? Məscidə, abdəst alıb namazını əda edər-di, iki diz üstə çöküb, əllərini Allahın dərgahına qaldırıb, dua edər-di. Nə deyər-di?

“İlahi, sən özün bizə kömək et. Ənvər paşanın qılıncını iti edib, tezliklə Bakıya yetir ki, şəhərimiz düşməne qismət olmasın!”

Bir neçə ay dolandı. Bir gün Cəngidə türk toplarının səsi gəldi. Məhəmməd əmi nə yapər-di? Gah oynard, gah gülər-di. Top səsi duyulduqca Məhəmməd əmi: “Bax, şimdi bir az yaxında gəlir, bax sabah Arpat çayına gələr, o birisi gün Xırdalana, daha o biri gün Bakıya yetər inşaallah.” Doğrudan da sabah, gəlib Şubanıya əsgər yetişi. Xəbəri gəldi bizim köyə, türk əsakiri [əsgərləri] üçün su apar-sın. Su apar-anlarla bərabər Məhəmməd əmini də görərdim. Məhəmməd əmi deyər-di: “Allah bizim su apar-anlara qanad verər-di ki çapıq yetiştirəydik.”

Məhəmməd əmi əsakirə su apar-ar verər-di, içirər-di, bir çoxunu əllərindən öpər-di.

Əsgərlər, “Aman baba, Allah eşqinə, bizi günaha soxma, böylə yapma! İnşaallah sənin oğullarının intiqamını alarız!” deyər-dilər.

Məhəmməd əmi “amin” deyib bəyaz saqqalına əl çəkər-di.

Şimdi Məhəmməd əmi Güzdək köyündə bir ictimə olanda deyir:

“Verin oğullarınızı əsgərliyə. Mən üç nəfər yerdə qalanını daha verdim!”

Rəşid oğlu Ümid bəy

İSPANYOL NƏZLƏSİ

Nəhayət bu müzic [usandırıcı], səyar xəstəlik Bakıya da gəldi. Hərbi-ümumi yeni-yeni bir çox şeylər çıxardığı kimi, yeni xəstəliklərin də zühuruna şahid olur. Cahan hərbi də bitərəf bir məmləkətdən çıxan yeni bir xəstəliklə təməyyüz edir [seçilir]: ispanyol nəzləsi [zökəmi]!

İbtida, teleqraflarda İspaniyada zühur edən qərib və əsrarəngiz bir xəstəlikdən bəhs olunduğunu görənlər, təbii bir heyrət hiss etmişlərdi. Hələ bu xəstəliyə başda İspaniyanın gənc kralıyla sevimli kraliçası olmaq üzrə bütün ricalın [dövlət adamlarının] yaxalandıqları xəbərləri, hərbi vəlvalələri arasında pozulmuş dimağlarda [başlarda, beyinlərdə] bir çox təfsirlər oyandırır. Fəqət ispanyol nəzləsi, təhlükəsiz və atəşin [atəşli, odlu] varlığını digər millətlərə də göstərərək, o kimi sui-təfsirin önünü almaqda gecikmədi. İsveçrəyə, Almaniyaya, Avstriyaya atlandı; nəhayət şəhərimizə də gəldi.

İspanyol nəzləsi, keçdiyi yerlərdə həman kimsəni ziyarətindən məhrum etmək istəməyən qərib və növ-zühur [yeni peyda olmuş] bir “dəvətsiz müsafir” üzsüzlüyünü göstərdi.

Dörd sənədən bəri davam edib gədən ümumi hərbi əsnasında heç bir şeyə qarışmayan, sakitənə yaşamağa çalışan İspaniya, nəhayət bizə böylə bir “əzizlik” [mənfi mənada sürpriz] yapacaqmış, kimin xatirinə gələrdi! Amerika müharibəyə girməzdən əvvəl ən

kiçik hökumətlər belə Vilsona imtisa-lən [Vilsondan misal götürərək] sülh təvəssüt [vasitəçilik] və təklifinə qalxışdıqları vaxtda, hənuz [hələ ki] zəmin və zamanı müsaid görmədiyi iddiasıyla buna belə iştirak etməyə[n] İspaniya, şimdiki bütün müharibələrə [savaşanlara] böylə yepyeni xəstəlik hədiyyə edir. Kimlər bilir, bəlkə də xəstəliyin dalğın və hərərətli dövrlərində hərbi-ümuminin müdhiş mənzərələrini əlan bu xunin qıtalı [qanlı qırğınları] beyhudə yerə davam etdirənlərin gözü önündə təcəssüm etdirərək, onları sülhə yumşaltmaq məqsədidir.

İspanyol nəzləsinin mahiyyəti hələ məchul bulunur: mənbeyi-zühuru olan İspaniyadan tutunuz da, buraya qədər güzərgahını qovurduğu halda, əlan [hələ ki] bakterioloqlar buna səbəb olan mikrobu quyruğundan yaxalayamamış, hələ ətibba [təbiblər] əsbabi-mə-rəzi [xəstəlik səbəblərini] anlayamamış, kimi bunu influanzanın bir növü ədd [hesab] edir; kimi üç gün humması [qızdırması] növündən sayır.

Mahiyyət və əsbabı məchul olmasına rəğmən xəstəliyin ə'razı [əlamətləri] pək əla bilinir; hətta məəttəəssüf əksəriyyəni maddən də hiss edilir: ani və səri [sürətli] bir tərifiyi-hərərət [hərərətin qalxması], bel, baş və məfsil [oynaq] ağrıları, öksürək və bəzi dəfə cümlə əsəbiyyədə [bütün sinirlərdə], bəzi dəfə də cihazi-həzmədə [həzm aparatında] ə'raz zühuru [əlamətlərin üzə çıxması]... İştə, bir qaç gündən bəri şəhərimizdə də bir çoxlarını döşəklərə sərən xəstə-

liyin başlıca ələimi [əlamətləri] bunlardır.

İspanyol nəzləsinə tutulanlar üçün ətibbanın tövsiyə edə bildikləri başlıca şeylər, mütləq bir istirahət, ixtilatattan ictinab [başqaları ilə təmasda olmaqdan çəkinmək], tərləyici və kəmikləri təqviyə edici [sümükləri gücləndirici] aspirin kimi müalicədən [müalicələrdən] ibarət. Fəqət anlaşılır ki, xəstəliyin başlıca əlacı zamandır, üç-dörd gün istirahət edilincə, artıq müafiyət istehsal edilir [immunitet əldə edilir]; həm də bütün fənalıqlarına müqabil şüa faydası var ki, bir kərə tutulan artıq bir daha bu xəstəliyə yaxalanmır.

Madam ki, hər kəsin başından keçəcək, nə deyəlim, Allah yaxalananlara səri [tez] bir afiyət [sağalma] ehsan etsin, yaxalanmayanlara da heç olmazsa, işlərini görə bilmək üzrə növbəylə tutulmaq imkanını bəxş eyləsin!..

MÜHARİBƏ MEYDANI

Balkan cəbhəsi

Sofiya – 19 sentyabr, (rəsmi) hərbi xəbər. Makedoniya cəbhəsi. Tsirnadən şərqə düşmən tərəfindən heç bir mümaniət [maneçilik] olmayaraq bizim qoşunlar təzə səngərləri tutub möhkəmlədirlər. Düşmənin bir taboru bizim atəşimizlə Divodan cənuba bərbütün məhv olmuş. Bizim toplar Vardar yanında düşmənin ləvazimatı-hərbiyyəsinə yandırmışdır. Hər iki tərəfdən Doyran gölü ətrafında dava şiddətlənirdi. Gündüz Doyran[dan] qərbə və

cənuba hərbi şiddətlənirdi. Bərk top atışmasından sonra üç İngiltərə və iki yunan fiqəsi [dəstəsi] hücumla başladı. Düşmən 250 min müxtəlif əndazələrdə qranat [qumbara] atdı. Onlar bir neçə tərəfdən bizim səngərlərə girməyə müvəffəq oldular. Sonradan bizim əks-hücumumuzla yenidən düşmən tutduğu səngərlərdən çıxarılıb böyük tələfat ilə dala çəkilməyə məcbur edildi. 500-dən ziyadə İngiltərə və yunan əsəkəri [əsgərləri], hərbi ləvazimat əlimizə keçdi.

Bu halda bir yunan fiqəsi üzərimizə hücum edib Doyran gölündən şərq-şimala doğru bizim səngərləri çıxırdırmışlar. Bunlar bizim fiqəyə yavudlaşdıqda, bizim tərəfimizdən top atəşi altına alınıb çox tələfat verib qaçmağa məcbur oldular. Bunlardan çoxlu əsir də aldıq. Tsirnanın şərq tərəfində alman vitse-feldfəbeli 17-ci hava zəfərinə verdi.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Nyu-Yorkda bahalıq

Avropanın böyük mərkəzlərində müşahidə olunan bahalıq əhalinin məişətini çətinləşdirdikdə, Yeni Dünyanın mərkəzlərindəki həyat dəxi maraqlıdan xali deyil. Çox zaman Nyu-York şəhərində yaşayan bir nəfər, xüsusi məktubunda bu ilin əvəlinə [əvvəllərinə] aid böylə məlumat verir:

“Şəhərin ümumi həyatı keçmişdə kimi dəyişməyibsə də, yeyinti şeylərin

qiyməti hərbdən sabıqki qiymətlərə görə birə on artmışdır. Məsələn çox vaxt kömür, odun, qənd və bu kimi şeyləri heç bir qiymətə almaq mümkün olmayır. Burada buğda unu çox azdır.”

Berлиндə türk tələbəsi

Berlin – Fünuni-ziraiyyə [kənd təsərrüfatı fənləri] təhsili üçün buraya 150 türk tələbəsi gəlmişdir. Bunlardan qırxı Konya vilayətindən göndərilmişdir. Bu tələbələrin əksəri Ənvər paşa həzrətləri tərəfindən göndərilmişdir.

Kolonya – “Qazet-dö-Kolonya”nın Kopenhagen müxbabiri [müxbiri] Petersburqdan gələn xəbərlərə nəzərən rus qəzetlərinin Etilaf dövlətləri ilə müahidəti [sazişləri] yenidən tədqiq etmək lüzumunu surəti-ciddiyədə [ciddi surətdə] mövzui-bəhs eylədiklərini və Almaniyaya ilə ittifaq əqd etmək [bağlamaq] arzusunu açıqdan-açığa izhar eylədiklərini bildirir.

Finlandada

Fin sosial-demokratlarının mərkəzi komitəsinin xitabı.

Fin sosial-demokrat təşkilatının mərkəzi komitəsi Murmandaki finlərə bu yolda bir xitabda bulunmuşdur:

“İnqilab zəhmətkeşləri Rusiyaya xainanə bir surətdə hücum edən müstəbid ingilis və fransızlar ilə heç bir əlaqədə olmasınlar gərəkdir. Buna görə hər bir fin inqilabçısı müstəbid İngiltərə qoşununa qarşı çıxmalıdır. Rusiya Şura hökumətinin mübarizəsində in-

qilabçı sosialistlər İngiltərəyə kömək edərsə, beynəlmiləl fəhlə yürüşünə xəyanət etmiş olar. Hər bir sosialist fin-rus zəhmətkeşinə yardım etməlidir.”

Hərbin vicdan məhkəməsi ilə bitməsi

“Frankfurt[er] zaytung” avqustun 27-dən xəbər verir ki, İtaliya senatoru Ponti hərbin vicdan məhkəməsi ilə bitməsini təklif edir. Vicdan məhkəməsi bərabər olmaq şərtilə hər iki dava edən dövlətlərin və bitərəf hökumətlərin mötəbər nümayəndələrindən ibarət olmalıdır. Müharib [savaşın] dövlətlər bu məhkəmənin qətnaməsinə tabe olmalıdırlar. Bu məhkəmə ümumiyyətlə qəbul olunmuş əsaslara və Vilsonun sülh məramnaməsində göstərilən [on] dörd maddəyə mürəat [riayət] etməlidir. Ancaq bu əsaslar üzrə ümum millətlərlə sülh ittifaqı bağlamaq mümkündür. Hərgah bu ittifaqı təkmüharib dövlətlər düzəltmək istərlərsə, o vaxt bitərəf dövlətlər öz bitərəfliyini pozmamaları üçün sülhdə iştirak etməyəcəklər. Vicdan məhkəməsi baş tutarsa, sülh konfransına dəxi ehtiyac qalmayacaqdır.

İtaliyada ərzaq böhranı

İtaliyanın Ərzaq vəziri Qrimodi şəhərlərdəki ictimai idarələrə müraciətən İtaliya məmləkətində çörəyin qənaətlə sərf edilməsini tələb etmişdir. Qarğıdalı məhsulunun azlığından naşi 60 milyon santar taxılın gətirilməsi lazımdır. Hərçənd bu yaxında taxıl gə-

tiriləcəksə də, lakin hərəkəti-nəqliy-
yəninin [daşıma hərəkətlərinin] pozğunlu-
ğundan camaat arasına paylanması
müshküldür.

*layacağı] kimi, bu məmləkətin düşməni
olan Rusiyanın izmihlalıyla da [çök-
məsiylə də] Türkiyənin nə böyük bir ün-
süri-sülh və səlah olduğunu aləm
görəcəkdir.”*

Dümkü nömrədən mabəd

TÜRKİYƏDƏKİ ERMƏNİ QƏZETƏLƏRİ NƏ SÖYLƏYİR?

Heyəti-təhririyyə

Bə'dəhu [ondan sonra] məzkur [adı
çəkilən] qəzetə ermənilərin ticarət və
sənayedə və saheyi-iqtisadda tərəq-
qiyə istedad və qabiliyyətləri türklər
tərəfindən daima lisani-təqdirlə yad
və təzkar olunduğundan [xatırlandığın-
dan] və türklərlə ermənilərin münasi-
batı-səmimanəsindən məmləkət üçün
təvəllüd etmiş və edəcək olan fəvaid
[faydalar] və möhsünatından [yaxşılıqla-
rından] bəhslə məqaləsinə şu sözlərlə
xitam verir:

*“Hökumətçə bu dəfə ittixaz [qəbul]
olunan qərarı-müsib [yerinə düşən qə-
rar] nəticəsində ermənilər üçün yenə
kəndi istedad və qabiliyyətlərini göstə-
rəcək vase [geniş] sahələr açılmış olur.
Ermənilər ziraət [kənd təsərrüfatı], tica-
rət və sənaye kimi ümuri-ümranpər-
vəranə [abadlıq işləri] ilə iştiğala [məş-
ğul olmağa] başlayacaqlar və bu xü-
susda dəxi daima Hökumətin müza-
hirətinə [köməyinə] məzhər [nail] ola-
caqlardır. Yeni Türkiyə kəndi xeyir-
xahlığının səmərəti-nəfəsini kamali-
məmnuniyyətlə iqtitaf edəcəyi [faydalı
səmərələrini tam bir məmnuniyyətlə top-*

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı şəhəri və ətrafı əhalisinə

səh. 64. “2/10/34”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 2 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Hökumət qəraradları: 26 iyul 1918

səh. 65. “Put” (yaxud “pud”): metrik ölçü sistemindən əvvəl işlədilən çəki ölçüsü; 16,4 kiloqrama bərabər idi.

“Girvənkə”: metrik ölçü sistemindən əvvəl işlədilən çəki ölçüsü; 400 qrama bərabər idi.

Verin zavallılara

səh. 67. “Vatəsimu bihəblillahi cəmiən və lətəfərrəqu”: Quran, Ali-İmran surəsinin 103-cü ayəsinin əvvəli. Mənası: “Allahın ipinə hamılıqla möhkəm sarılın və firqələrə bölünməyin.”

“Əl-müminu lil-mümini kalbünəyani yəşüddü bə’zühü bə’zə”: Hədis, Müslim və Buxaridə nəql edilmişdir. Mənası: “Mömin mömin üçün, bir binanın bir-birini saxlayan daşları kimidir.”

səh. 68. “2/10/34”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 2 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Nəzarətlərimizdə:

Qaçqınlara müavinət şöbəsində

səh. 71. “Gökçay [Göyçay]”: Gökçə [Göyçə] gölü nəzərdə tutulmuşdur.

Xəzər dənizində

səh. 71. “Tazəşəhr”: Krasnovodsk (bugünkü Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

“Balayan”: Böyük ehtimalla, Rusyanın

Qafqaz ordusunun Hərbi-İnqilab Komitəsinin Tibbi-Sanitar komissiyasının sədri Q. Balayan nəzərdə tutulmuşdur.

“Barkas”: Kiçik ölçülü gəmi, əsasən liman daxilində istifadə olunur.

Bakının son dəqiqələri

səh. 72. “Saat 9-da mən, Hacınskinin dərya kənarında olan mülkünə gedib...”: burada söhbət İsa bəy Hacınskidən gedir.

səh. 73. “Barja”, yaxud “barj”: adətən yedəkdə çəkilən böyük yük gəmisini.

“Əlbəttə bu xainlik Bakı Hökuməti başçıları tərəfindən...”: burada “Bakı Hökuməti” deyərəkən, Bakı Xalq Komissarları Soveti nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 73. Bu hissədəki sıra nömrələri I, III, IV kimi verilmişdir, II nömrə yoxdur.

“Daylı” ingilis qəzetəsi: güman ki, “Deyli teleqraf” [The Daily Telegraph] qəzeti nəzərdə tutulur.

“General Alekseyev Rostovda rəsmi surətdə...”: Rostov-na-Donu nəzərdə tutulur.

İspaniyol nəzləsi

səh. 75. “Hələ bu xəstəliyə başda İspaniyanın gənc kralıyla sevimli kraliçası olmaq üzrə...”: İspaniya kralı XIII Alfonso və həyat yoldaşı Viktoriya Yevgeniya nəzərdə tutulur.

Müharibə meydanı

səh. 76. “Vitse-feldfelbel”: Alman ordusunda aşağı rütbəli zabit.

Xarici xəbərlər: Finlandada

səh. 77. “İnqilab zəhmətkeşləri Rusiyaya xainanə bir surətdə hücum edən...”: qəzetdə “...hücum edib...” getmişdir.

Xarici xəbərlər:

İtaliyada ərzaq böhranı

səh. 77. “Santar”: Metrik ölçü sisteminin tətbiq edilməsindən əvvəl müxtəlif ölkələrdə (xüsusən Yaxın Şərq və Aralıq dənizi ölkələrində) işlədilən kütlə ölçüsü vahidi, qantar. Bir çox ölkədə 45-60 kq arasında dəyişsə də, bəzi ölkələrdə bu rəqəm 300 kq-a qədər artmaqda idi.